

การพัฒนาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยของคณะสงฆ์

Development of Art and Cultural Promotion of Buddhist Monks

พระสมุทรวชิรโสภณ (โสภณ ธมฺมโสภโณ)
Phrasamutvachirasophon (Sophon Dhammasophano)
เจ้าคณะตำบลแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย และเพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของคณะสงฆ์เพื่อการคงไว้ซึ่งความเป็นไทย ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอผลการศึกษาเป็นแผนภาพประกอบความเรียง ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย จึงประกอบด้วย บทบาทในการพัฒนาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่คู่ความเป็นชาติไทย บทบาทในการพัฒนาส่งเสริมด้านการอนุรักษ์โบราณวัตถุและโบราณสถานภายในวัด บทบาทในการให้ความรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย และบทบาทในการเป็นผู้นำในการดูแลรักษาแหล่งโบราณคดี สำหรับปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์ ประกอบด้วย การมีภาวะผู้นำของพระสงฆ์ การเป็นแบบอย่างที่ดีในทางปฏิบัติของพระสงฆ์ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของพระสงฆ์ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และการสนับสนุนจากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยที่ทั้งบทบาทของพระสงฆ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องจะส่งผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์ ประกอบด้วย ความคงอยู่ของศิลปวัฒนธรรมไทย การปลูกฝังให้เยาวชนได้เรียนรู้และรักท้องถิ่นของตน การมีจิตสำนึกในการร่วมกันดูแลรักษาของคนในชุมชน และการสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

คำสำคัญ : ศิลปวัฒนธรรมไทย, การพัฒนาศิลปวัฒนธรรม, การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม, คณะสงฆ์

Abstract

The purposes of this article were to study the role of Buddhist monks in order to develop Thai art and culture, to study factors toward the success of Thai art and cultural promotion, and to propose a model of art and cultural development of Buddhist monks for preserving of Thai ways. Documentary study from related research literature review was used for data collection and analyzing. Results showed that roles of Buddhist monks were to develop and promote Thai art and cultures, to preserve ancient objects and archaeological site within temples, to teach and encourage having conscious mind of preserving Thai art and cultures. Lastly, Buddhist monks also acted to be the leader of preserving archaeological sites. Five factors toward the success of Thai art and cultural promotion for Buddhist monks were presented in this article which consisted of being a leadership, being good role of model on practicing, the ability of teaching, the cooperative of the community and the support of related organizations. Both Buddhist monks' role and these five factors effected to the success of Thai art and cultural promotion which consisted of the sustainable of Thai art and cultures, encouragement of Thai youth to love their local village, building a conscious mind of cooperative preservation and to build learning center within a community.

Keywords: Thai art and cultures, Art and cultural development, Art and cultural promotion, Buddhist monks

1. บทนำ

ศิลปวัฒนธรรมเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงออกถึงความเป็นลักษณะเฉพาะของสังคมหรือชุมชนนั้นๆ สังคมใดมีการรักษาไว้ซึ่งความมีศิลปวัฒนธรรมย่อมแสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของสังคมนั้นๆ ที่ได้สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยส่วนใหญ่ความเป็นศิลปวัฒนธรรมมักจะเกี่ยวโยงกับศาสนาที่คนในชุมชนนั้นๆ นับถือ สำหรับประเทศไทยประชาชนโดยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ และจะพบว่าศาสนสถานโดยส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งรวมของศิลปวัฒนธรรม

อันทรงคุณค่า ตัวอย่างเช่น จารึกวัดศรีชุมกับแนวคิดใหม่เรื่องแดนเกิดพระพุทธศาสนา วัดพระธาตุแช่แห้ง ซึ่งเป็นปูชนียสถานสำคัญและศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดน่าน มีอายุกว่า 600 ปี เชื่อกันว่าเป็นพระธาตุประจำปีเถาะ (ปีกระต่าย) หรือ เจดีย์กู่คำ วัดเจดีย์เหลี่ยม เวียงกุมกาม อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2554; สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, 2554) สังคมไทยยอมรับพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาสำคัญประจำชาติ เพราะเป็นศาสนาของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทย ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆในสังคมไทย ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมหลายแขนงก็ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น

ศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่มีความค่าของประเทศที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับความเจริญรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนา และการจะรักษาให้คงมีไว้สืบต่อไปให้ถึงคนในรุ่นลูกรุ่นหลานจึงจำเป็นต้องมีคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลเอาใจใส่ในการทำนุบำรุง และรักษาให้คงอยู่คู่ความเป็นสังคมไทยที่มีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของความเจริญรุ่งเรืองทางศิลปวัฒนธรรมอันหลากหลาย ดังนั้น พระสงฆ์จึงเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่ ดังจะได้นำเสนอเนื้อหาในบทความนี้เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดผลสำเร็จในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของคณะสงฆ์เพื่อการคงไว้ซึ่งความเป็นไทย โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของคณะสงฆ์เพื่อการคงไว้ซึ่งความเป็นไทย

2. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปประเด็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย ได้ดังนี้

2.1 พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่คู่ความเป็นชาติไทย

พระสงฆ์เป็นผู้ปลูกฝังจิตวิญญาณของมนุษย์ให้เข้าถึงความเป็นแก่นแท้ของศิลปวัฒนธรรมไทย รวมทั้งเป็นผู้นำในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินโครงการพระสงฆ์กับการเป็นผู้นำในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2556 ที่แสดงผลการประเมินโครงการ พบว่า ภาพรวมค่าเฉลี่ยของโครงการอยู่ในระดับดีมาก โดยจำแนก

ด้านความพึงพอใจแต่ละข้อ คือ พระสงฆ์เป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้แก่ชนรุ่นหลัง (มีค่าเฉลี่ย 4.97) ระดับดีมาก รองลงมาคือความพึงพอใจกับพระสงฆ์มีจิตสำนึกในด้านการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาก่อนเข้าฝึกอบรมของ โครงการนั้นพระสงฆ์มีความเข้าใจของโครงการและวัตถุประสงค์ได้ดีมาก พระสงฆ์ในการเป็นผู้นำในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นตลอดทั้งสืบสานให้คนรุ่นใหม่ได้อย่างยั่งยืน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก โครงการนี้เป็นการส่งเสริมและปลูกฝังให้เป็นแกนนำประชาชนในท้องถิ่นมี ส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก สรุปภาพรวมโครงการพระสงฆ์กับการเป็นผู้นำในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก (สำนักงานวิทยาเขตขอนแก่น, 2556)

2.2 พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาส่งเสริมด้านการอนุรักษ์โบราณวัตถุและโบราณสถานภายในวัด

พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อการอนุรักษ์และรักษาโบราณวัตถุและโบราณสถานให้คงอยู่ตกทอดถึงรุ่นลูกหลาน ปรากฏในผลการศึกษาของ พระมหาณัฐกิจ ทิมกลับ (2557) ที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณวัตถุสถาน: กรณีศึกษาชุมชนโบราณบ้านควนลูกปัด อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ผลการศึกษาพบว่าบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ ประกอบด้วย การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลและโบราณวัตถุที่พบบริเวณบ้านควนลูกปัด เป็นการจัดเก็บข้อมูลจากเอกสารบทความวิชาการ หรือสื่ออื่นๆ และเก็บสะสมลูกปัด โดยขอซื้อจากชาวบ้าน และรับบริจาคจากชาวบ้าน ทั้งนี้เพื่อเก็บไว้ในพิพิธภัณฑสถานวัดคลองท่อม การจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานแสดงโบราณวัตถุ ได้มีประชาชนให้การสนับสนุนให้จัดสร้างพิพิธภัณฑสถาน โดยการนำของพระครูอาทรสังวร กิจ เพื่อจัดแสดงโบราณวัตถุต่างๆ เอาไว้

2.3 พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทในการให้ความรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย

การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกแก่ชาวบ้านให้เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นโดยสามารถทำได้ 3 ลักษณะ คือ การให้การศึกษาและการสร้างจิตสำนึก การอนุรักษ์แหล่งโบราณคดี โดยรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นที่เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเผยแพร่แก่ประชาชนและให้ความรู้แก่ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของที่ดินตลอดถึงเยาวชนในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น โครงการส่งพระสงฆ์

เข้าไปสอนในโรงเรียน ให้เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงการนำนักเรียนเข้าวัดในทุกวันพระ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุภา อุทโท (2540) ที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ไทยใน 2 ทศวรรษหน้า 22541-2560 ที่พบว่า พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในวัดให้หลากหลายขึ้น พร้อมกับให้คำปรึกษา ให้การศึกษา แก่ชุมชน ส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน และการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ตลอดจนปลูกจิตสำนึกของประชาชน ให้ตระหนักในการดำเนินชีวิตประจำวันด้วยความไม่ประมาท

2.4 พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทในการเป็นผู้นำในการดูแลรักษาแหล่งโบราณคดี

การเป็นแบบอย่างในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลรักษาหมั่นตรวจตราเพื่อไม่ให้แหล่งโบราณคดีถูกทำลายเพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมของคนในชาติ และรณรงค์ให้มีการอนุรักษ์โบราณวัตถุสถานในท้องถิ่นอย่างเร่งด่วน จริงจัง ทัวถึง ต่อเนื่อง และถูกหลักวิชา และในฐานะที่เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณของพระสงฆ์ จึงมีหน้าที่ในการคิดค้นวิธีการต่างๆ เพื่ออนุรักษ์โบราณวัตถุสถาน เช่น การมีแนวคิดและสร้างพิพิธภัณฑ์สถานทั่วคลองท่อมขึ้น (พระมหาณัฐกิจ ทิมกลับ, 2557) เพื่อได้สืบตกทอดเป็นแหล่งเรียนรู้และดูแลรักษาไปสู่อนุชนรุ่นหลังต่อไป

ดังนั้น บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย จึงประกอบด้วย บทบาทในการพัฒนาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่คู่ความเป็นชาติไทย บทบาทในการพัฒนาส่งเสริมด้านการอนุรักษ์โบราณวัตถุและโบราณสถานภายในวัด บทบาทในการให้ความรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย และบทบาทในการเป็นผู้นำในการดูแลรักษาแหล่งโบราณคดี ซึ่งบทบาทเหล่านี้จะส่งผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์เป็นลำดับต่อไป

3. ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์

จากผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ดังนี้ (พระมหาณัฐกิจ ทิมกลับ, 2557; สำนักงานวิทยาเขตขอนแก่น, 2556; กริสุตา เตียรทอง และสมพร แผลงภู, 2546; จิรวัดน์ พิระสันต์, 2554; พระเลิศพิพัฒน์ จนทปญโญ แก้ววันทอง, 2554)

3.1 การมีภาวะผู้นำของพระสงฆ์ ดังตัวอย่างที่ปรากฏในกรณีศึกษาของวัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ได้นำเสนอบทบาทของเจ้าอาวาสในลักษณะของการมีภาวะผู้นำตามแนวทางพุทธ ด้วยการเป็นแกนนำในการรวมความสมัครสมานสามัคคีภายในวัดเป็นอย่างดี ทำให้ทุกคนต่างรู้หน้าที่ และช่วยเหลืองานวัดอย่างเสียสละ อนึ่ง เจ้าอาวาสก็เป็นบุคคลที่ดำเนินชีวิตตามมรรค 8 ศีล สมาธิ ปัญญา และเป็นผู้ที่มีสัปบุริสธรรม 7 ประการ คือเป็นผู้มีความดีพร้อม สมกับการเป็นผู้นำในการส่งเสริมงานด้านศิลปวัฒนธรรมของไทย

3.2 การเป็นแบบอย่างที่ดีในทางปฏิบัติของพระสงฆ์ กล่าวคือ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการควบคุมทางสังคมในระดับประเทศ เพราะพระสงฆ์เป็นที่เคารพนับถือ ของบุคคล ทุกชั้นในสังคมตั้งแต่พระมหากษัตริย์ลงมาจนถึงประชาชน ทั่วไป โดยปัจจัยที่เชิดชูฐานะของพระสงฆ์ใน สังคมคือ 1) ความบริสุทธิ์ 2) ความเสียสละบำเพ็ญประโยชน์ และ 3) ความเป็นผู้นำทางสติปัญญา

3.3 ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของพระสงฆ์ กล่าวคือ การให้ความรู้แก่คนในชุมชน และคนในวัดเพื่อธำรงและสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมในการบำรุงรักษาโบราณสถานโบราณวัตถุ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น จึงนับได้ว่าวัดเป็นบ่อเกิดและศูนย์กลาง ของศิลปกรรมแขนงต่างๆ เช่น จิตรกรรม ปฏุมกรรม สถาปัตยกรรม และวรรณกรรม เพราะวัดเป็นสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมในการทำกิจกรรมของคนในชุมชน

3.4 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เป็นการเริ่มต้นจากการได้รับความรู้จากการบรรยายของพระสงฆ์และได้เข้าร่วมกิจกรรมของพระสงฆ์ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้า ปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวม ตลอดจนความต้องการของชุมชน ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน โดยมีตัวอย่างของหมู่บ้านสุโขทัยส่วนใหญ่ บ้านใครอยู่ใกล้กับสังคโลกก็จะทำเครื่องปั้นดินเผา โดยจะมีการทำสังคโลกเลียนแบบของเก่ากลุ่มหนึ่ง มีการแกะไม้ มีหวาย ทอผ้าปนๆ กัน อยู่ในที่เดียวกันเป็นศิลปวัฒนธรรมแบบใหม่ แล้วจะมีชุมชนอีกชุมชนหนึ่งคือ ศิริมาศ ที่นี้เป็นวิถีชีวิตเป็น พิพิธภัณฑ์ (Museum) ทั้งชุมชน เป็นชุมชนที่สามารถเดินออกทะเลชกชอย มีการนั่งทำกันอยู่ใต้ถุนบ้าน ซื่อขายก็ต่อรองกันอยู่ตรงนั้นเลย หรือกรณีตัวอย่างของการสร้างพิพิธภัณฑ์สถานวัดคลองท่อม ซึ่งชาวบ้านทั่วไปได้ร่วมกันสละบริจาคทรัพย์ อุปกรณ์ และโบราณวัตถุให้กับพิพิธภัณฑ์สถานวัดคลองท่อม โรงเรียนอนุบาลคลองท่อม โรงเรียนคลองท่อมราษฎร์รังสรรค์ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัยกระบี่ ได้จัดกิจกรรมให้กับนักเรียนได้เห็นความสำคัญของโบราณวัตถุในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้มีลักษณะอันพึงประสงค์ทางสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ และสังคม

3.5 การสนับสนุนจากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นสถาบันการศึกษา มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธ รวมทั้งส่งเสริมการสร้าง ความสามารถและส่งเสริมวัฒนธรรม อย่างเป็นระบบผ่านการจัดการศึกษา การวิจัย พร้อม เครือข่ายในส่วนมหาวิทยาลัยและภาคีสมาชิก เพื่อให้สอดคล้อง กับแผนปฏิบัติ ยุทธศาสตร์ นโยบายด้านวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย และมุ่งขับเคลื่อนสู่สาธารณะส่วนรวม เป็นการ อนุรักษ์ ส่งเสริม ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดังปรากฏในโครงการพระสงฆ์กับการเป็นผู้นำในการฟื้นฟู และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น กรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต ขอนแก่น เป็นต้น

ดังนั้น ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์ จึง ประกอบด้วย การมีภาวะผู้นำของพระสงฆ์ การเป็นแบบอย่างที่ดีในทางปฏิบัติของพระสงฆ์ ความ สามารถในการถ่ายทอดความรู้ของพระสงฆ์ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และ การสนับสนุน จากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของคณะสงฆ์เพื่อการคงไว้ซึ่งความเป็นไทย

จากการนำเสนอผลการศึกษาข้างต้น ผู้เขียนได้เขียนแสดงความเชื่อมโยงเกี่ยวกับรูปแบบ การพัฒนาศิลปวัฒนธรรมได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของคณะสงฆ์เพื่อการคงไว้ซึ่งความเป็นไทย

5. บทสรุป

การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นหน้าที่ของทุกคนในชาติที่ต้องร่วมมือกันในการรักษาไว้ให้คงอยู่คู่ความเป็นชาติไทย เราสามารถที่จะรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกมาใช้ได้ แต่เราต้องไม่ลืมความเป็นรากเหง้าของเราเอง คณะสงฆ์เป็นหนึ่งในพุทธบริษัทในทางพระพุทธศาสนาผู้สละความสุขทางโลกเพื่อแสวงหาหนทางแห่งความสงบในชีวิต แต่บทบาทของพระสงฆ์ไม่ได้จำกัดเพียงการปฏิบัติตนตามกิจของสงฆ์เท่านั้น ปัจจุบันพระสงฆ์ได้กลายเป็นผู้นำคนสำคัญในสังคมที่มีบทบาทในการจัดการเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย พระสงฆ์ได้เป็นผู้ที่มีบทบาทในการให้การศึกษาแก่ประชาชนการอนุรักษ์และได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยที่พระสงฆ์สามารถนำเสนอผ่านการบรรยายธรรมของพระสงฆ์ให้กับประชาชน ทำให้ประชาชนได้รู้ถึงประวัติของชุมชนและโบราณวัตถุสถาน อันมีค่ายิ่งทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ทำให้ได้เห็นถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์โบราณวัตถุสถาน นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติเพื่อการเป็นต้นแบบของการบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

บรรณานุกรม

- จิรวัดน์ พิระสันต์. (2554). ศิลปกรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาของจังหวัดสุโขทัย. ใน **การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาภาคสนาม: ภาคเหนือ**. หน้า 44. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2554). จารึกวัดศรีชุมกับแนวคิดใหม่ เรื่องแดนเกิดพระพุทธศาสนา. ใน **การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาภาคสนาม: ภาคเหนือ**. หน้า 23. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระมหาณัฐกิจ ทิมกลับ. (2557). บทบาทพระสงฆ์และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณวัตถุสถาน : กรณีศึกษาชุมชนโบราณบ้านควนลูกปัด อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ได้รับเมื่อ 10 ธันวาคม 2557 จาก http://www.huso.tsu.ac.th/huso_mag/DATA.
- พระมหาสุภา อุทโท. (2540). บทบาทพระสงฆ์ไทยใน 2 ทศวรรษหน้า 2541-2560. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระเลิศพิพัฒน์ จนทปญโญ (แก้ววันทอง). (2554). บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมโลกาภิวัตน์. **วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม**. 2 (7), 8.
- สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ. (2554). **การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาภาคสนาม : ภาคเหนือ**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานวิทยาเขตขอนแก่น. (2556). รายงานผลการดำเนินงาน โครงการพระสงฆ์กับการเป็นผู้นำในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ประจำปี 2556. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.